

JUPITER ETA EUROPA

(Kreta'koa)

Jupiter jainko nagusiak Olimpo'tik beera begira egoala, neska batzuk ikusi ebazan landa baten jolasean, baiña euren artean bat zan ederragoa eta Jupiter maite-mindu egin zan onegaz eta emazte egin eban onelan:

Agertu jakon Jupiter neskeari, baiña ez jainko lez, zezen zuri baten itxuraz baiño.

Zezen zuria etorten ikusita ikaratu egin ziran neskek eta iges egin eben, baiña neskarik ederrena (Europa zan onen izena) ez zan izutu. Zezenagana urreratu zan eta adar-artean ikutuak egiten asi jakon. Zezena geldi-geldi egoan eta begi gozoakaz begiratzen eutsen, eskerrak emoten lez.

Gero Europa neskeak lorak batu ebazan eta uztai bat eginda, saman ipiñi eutsen zezenari.

Orduan zezena belauninko jarri jakon neskeak bere gafiñera igon egian. Eta igon egin zan Europa bildur barik.

Zezena asi zan lau-oinka neskea gafiñean pozik joiala. Itxasora eldu ziran eta uretara saretzen asi ziranean, orduan bai, orduan ikaratu zan Europa, baiña arrituta ikusi eban zezenak oiñak leorrean lez sendo egozala uretan, eta lasai jarraitu eban.

Eldu ziran itxasoaren beste aldera eta lurreratu ziranean, zezena gelditu egin zan eta Europa zezen-aiñetik jatsi. Eta bat-bateak Jupiter;ek zezen-itxura galdu eta jainko antza artu eban eta esan eutsen "Zutaz maiteminduta nago. Gura dozu nire emaztea izan?"

Europa'k, Jupiter'en aunditasuna ta edertasuna ikusita, pozik emon eban baietza eta orrelan egin zan Jupiter'en emazte. Kreta'n ospatu eben ezkontzea eta jai aundiak egin ebezan.

Iru seme izan ebazan Europa'k Jupiter'engandik. Emaztearen omenez lurralde areri "Europa" ipiñi eutsen izena.

OLAZAR'tar Martin'ek

GIZAKIA

PRIMATEA ETA GIZAKIAK BATERA

Bizia mundu onetan agertu zanetik millak milloiak urteak igaro ziran gure aurretikoak eta onein senide ziran primateak agertu-arte.

Ona emen 1945n. urtean Simpson gizon jakitunak egin eban laburpena: Primateen artean 1.- prosimioak, 2.- tarsioideak, 3.- antropoideak dagoz paleozeno deritxon aldian.

Urrengo eozeno aldia dator eta emen dagoz mundu barriko tximiñoak.

Urrengo oligozeno aldia dator eta emen dagoz mundu zarreko tximiñoak.

Miozeno da urrengo aldia (orain 24 milloi urtetik 5 milloi urtera) eta emen agertzen dira gorilak, orangutanak ella txinpanzeak.

Azkenean pliozeno aldia daukagu eta berton "hominoideak".

Azaldu daigun apur bat eskema labur au.

Miozeno izan zan primateen ugaritasunaren aldia eta 30 mota dagoz. Ez aitzu orrean artean dagoan mota bate-tik gatzela gizakiak.

Gizakiak, txinpanze mota bi, gorilak eta orangutanak eta beste sei mota diran giboiek dagoz primate-talde orretan, guztiai esaten jake "hominoideak".

Mundu zarreko tximiñoak: lau-oinka ibilli baiña atzea gorago dabela, buztan bakoak, eskuetan eragin aundia, orriak eta igaleak jan, buruko garaun aundiak, zer jaten daben kontuan dala, batzuk agin-azal (esmalte) lodia dauke, beste batzuk meea... Euren artean batzuk dira aundiak (38k'koak) eta beste batzuk (10k'koak). Tropiko basoan bizi ziran baiña sabanak bitartean ebezala. Gero Europa'ta ta Asia'ra sartu ziran. (Ori 17 milloi urte dirala, erdiko miozenoan).

Orangutanak, txinpazeak eta gorilak alkarren artean antz aundiago dauke, gizakiakaz baiño.

Orrean artean zelan jakin gure aurretikoa zein dan? Orain 10-5 milloi urte bizi zan ramapithekus'ek dauko antzik aundiena.

Baiña zalantza aundiak dagoz eta gaur baieztatzen dana biar ukatu egiten dabe arlo onetako jakitunak.

1960n. urtean Goodman'ek esan euskun alkarrengandik urren dagozenak gizakiak, txinpanzeak eta gorilak dirala eta orangutana geratzen dala urriñen. Dana dala, guztietatik urren daukaguna txinpanzea dogu.

OLAZAR'tar Martin'ek